

1. משפחת כהן מתכננת לעשות קידוש בשבת לרגל הולדת בתם שתחי' בחצר בית הכנסת, והיות והמקום ירוק ופרחוני, ישנם הרבה זבובים ודבורים. לצורך כך הכינו מראש מלכודות מבקבוקי משקה ריקים שכאשר יכנסו החרקים לתוכו- יקשה עליהם מאוד לצאת. האם יכולים להניח מלכודות על השולחן בקידוש. תשובה: ראשית יש לדון האם מלכודת שיש לה פתח קטן שכפי הנראה לא יצאו משם החרקים נחשב למלאכת צידה. ומצינו בתוס' ביצה לו: שלדעת ר"ש מותר לכסות את הכוורת משום שלא הוי פס"ר. אלא שיש חילוק ברור, שבמחצלת ע"ג כוורת הוי 'אין מתכוון' כי לא רוצה לצוד את הדבורים אלא רק לפרוס מפני החמה, ואילו כאן כל כוונתו לצודם. ועוד יש לחלק, ע"פ ספקו של הבאור הלכה בסעיף א' האם מותר להכניס בע"ח לבית פתוח ודן בזה האם נחשב צידה, וכתב שאין להביא ראיה מכוורת שמניח ע"ג מחצלת כי שם הדבורים כבר נמצאים שם, אבל להכניסם לכוורת עם חור גדול אפשר שאסור. וא"כ ה"נ יש לאסור להניח מלכודות אלו כי גורם לבע"ח להכנס שם.

ואכתי יש לדון שאינו צידה דאורייתא מכמה אנפי. א. לא צריך את הדבר הניצוד אלא רק שלא יזיק לו, והוי מלאכה שאלצ"ג. ב. הוי אין במינו ניצוד [ולגבי דבורים דעת הב"י שבמינם ניצוד, וחלקו עליו האחרונים]. ג. כאשר יפתח את המלכודת יברחו החרקים, וכתב הט"ז סק"ג שבאופן זה אינו צידה כי לא יכול לתופסם בידו [ולדעת הט"ז סיבה זו בפנ"ע היא סיבה להתיר]. ד. כתב המג"א סק"ט, שאם מניח מלכודת ורק אח"כ יגיע הבע"ח ויהיה ניצוד שם- הוי צידה רק מדרבנן כי לא צד בידיים אלא רק גרמא, גם במקרה דנן כן הוא.

וכתב הבאור הלכה סי"ב ד"ה 'לצוד' שאם יש תרי דרבנן במקום הפסד יש להקל לצוד וכדעת המשאת בנימין. ולפ"ז יהיה מותר להניח מלכודות אלו. אלא שעדיין מסופק אני, דאפשר שכל מה שהתיר הבאור הלכה הוא במקום הפסד ולא במקום צער, ועוד אפשר שהוא מתיר רק באווזים ותרגוליים בתרי דרבנן כי מצרף דעת הגר"א שאין בהם צידה, אך לא בסתם בע"ח, ועוד שאפשר שאין כאן צער כי רק כאשר הצער כבר קיים כגון פרעוש שעוקצו הוי צער אך לצוד כדי שאולי הדבורים יצערוהו אינו צער ולכן נראה לאסור להניח המלכודות. ואין להתיר מצד פס"ר דלא ניחא ליה ותרי דרבנן כפי שכתב שעה"צ אות יח, כי כאן מתכוון לצוד וכפשנ"ת.

2. משפחת ל. ישיבה ליד שולחן השבת על צאצאיה וטפיה. פתאום נכנסה דבורה לחדר. בפני אבי המשפחה עמדו ג' אפשריות: א. לתת לדבורה מכה חזקה עם מגבת ולהורגה. ב. לכוף עליה כלי. ג. לתת לה מכה חלשה שאפשר שתמות ואפשר שתועף עי"ז למקום אחר. האם יש עדיפות לאחד מהאפשריות ואם כן נמק מדוע. תשובה: יש להתיר את כל ג' האפשריות. האפשרות השלישית היא הקלה ביותר משום שאינו פס"ר שיהרגנה וגם אין מתכוון ולכן מותר. האפשרות השניה מותרת משום שכפי שיש להתיר לכוף כלי על נחש כדי שלא ינשכנו כמבואר בס"ז, כך יש להתיר לכוף כלי על דבורה כי עקיצה כואבת ביותר ובעיקר שיש שם ילדים קטנים. והאפשרות הראשונה היא החמורה יותר כי להרוג לכתחילה מצאנו שאפשר להרוג רק חמשה מזיקים שהם פיקו"נ ושאר המזיקים מותר להורגם רק לפי תומם, אך אפשר שיש לדון דבורה לענין תינוקות כמו החמישה מזיקים ואם כן, יהיה מותר להורגה לכתחילה.

3. ר' לייבוש יהודי צדיק ויר"ש הפרוש מעניני העוה"ז. שבת אחת התארח במלון מפואר בעקבות שמחה משפחתית, וכאשר נכנס בליל שבת לשירותים הבחין שבכניסתו לחדר השירותים נדלק האור. הבין ר' לייבוש במוחו החרף שכאשר יצא מהשירותים יכבה האור, וחכך בדעתו האם יוכל לצאת או שמא עליו להשאר כל השבת בשירותים. כתוב פסק הלכה מנומק מה הדין לדעתך.

תשובה: יש לדעת שכאשר האור נכבה עובר על איסור דרבנן, כי כיבוי הוא מלאכה שאצל"ג. ולפי דברי המשנ"ב סק"ה בשם הח"א להתיר סגירת החלון מפני הקור כאשר יש ציפור בבית משום פס"ר דלא ניחא ליה באיסור דרבנן במקום צער יש להקל. ה"נ יש להקל כאן שהוי איסור דרבנן במקום צער ופס"ר דלא ניחא ליה. ואין להוכיח לאסור מהדין המבואר בסעיף ט' שפרעוש שעל בשרו ועוקצו אסרו להורגו משום שהוי מלאכה שאין צריכה לגופה ולא התירו במקום צער כמתבאר בשעה"צ אות סא כי עיקרו מהתורה. דהתם שאני כי מתכוון להורגו אבל במקרה דנן לא מתכוון לכבות האור והוי מתעסק במלאכת היתר- ושרי.

4. ישנם תינוקות הסובלים מתולעים בפי הטבעת והדבר גורם להם צער רב. האם אפשר בשבת להוציא תולעים אלו [ועי"ז מתים התולעים].

תשובה: מבואר בגמ' שכנה שאינה פו"ר מותר להורגה, ולגבי תולעים הנוצרים מהעיפוש והגללים כתב המג"א בדעת הרמב"ם שגם מותר להורגם, אמנם המשנ"ב סקמ"א נקט לדינא שאסור להורגם מדרבנן. ואם כן לכאורה היה נראה שלדעת המשנ"ב אין להוציאם ועי"ז יהרגם. אלא שאכתי יש לדון ולהתיר שהרי קיי"ל שפרעוש שעוקצו מותר לצודו ואסור להורגו, והטעם משום שצידה הוי דרבנן כי אין במינו ניצוד והקילו במקום צער אך הריגה הוי דאורייתא [אף שהוי מלאכה שאין צריכה לגופה, עיקרו מדאו' כמבואר שעה"צ סא]. וא"כ בנידון דידן שאף למשנ"ב הריגת התולעים הוי רק איסור דרבנן, יהיה דין ההריגה כדין הצידה ובמקום צער יש להתיר, וכן נקטו הפוסקים [ועיין אורחות שבת עמוד תכז בהערה סיבות נוספת להיתר].

5. האם מותר לסגור את הבע"ח בכלובם באופנים הבאים: א. כלב מאולף ששורק לו בעליו ומיד מגיע איליו. ב. חתול רחוב שאינו מפחד וכל פעם שיוצא החוצה מביתו מתחכך בו החתול להנאתו. ג. תוכי המכיר את בעליו וחוזר כל ערב לכלובו שבחצר הבית וכעת עף בבית וחושש שישבור כלים במעופו.

תשובה: א. נראה פשוט להתיר בכה"ג דלא גרע מכל פרה וסוס שאין דרכם להשטט מתחת יד אדם שאין בהם איסור צידה כלל כמבואר במשנ"ב סקנ"ט. ב. נראה שאף בזה אפשר להקל כפרה וסוס שהרי סו"ס אין דרכו להשטט. הן אמת שכתב הרמ"א סוף הסימן שחתול דינה כשאר חיה ועוף ואסור לתופסה בשבת. אלא שיש לומר שהוא איירי בחתול רגיל שדרכו להשטט אך אם יודע שהחתול המדובר אינו נשטט ואדרבה נכרך אחרי האדם אפשר שיש להקל, וצריך הכרע בדבר. ג. יש להתיר לצודו בין לדעת השו"ע ובין לדעת הרמ"א סי"ב, שדלעת השו"ע אין בו איסור צידה כלל כי הא לכלובו לערב ומזונותן עליך. ולדעת הרמ"א אף שיש בו איסור צידה מדרבנן מ"מ כתב המשנ"ב סקנ"ח להתיר אם חושש שיוזק משום שהוי תרי דרבנן והקיל במקום הפסד. אמנם בבאור הלכה כתב להקל בזה בצירוף דעת הגר"א שהיקל שאין צידה באוויזין ותרגולין, וא"כ בתוכי אין לצרף דעת הגר"א. מ"מ במשנ"ב נראה שהיקל בזה בכל גוונא.

6. כתוב בקצרה הדין [והמקור] האם באופנים הבאים יש איסור צידה מדאורייתא, מדרבנן, או מותר לגמרי. א. במינו ניצוד וצדו ממקום גדול שאין יכול לתופסו בחד שחיא למקום קטן שיכול לתופסו בחד שחיא. ב. במינו ניצוד וצדו למקום לחד גדול שאין יכול לתופסו בחד שחיא. ג. במינו ניצוד ותפסו ממקום גדול שאין יכול לתופסו בחד שחיא למקום קטן יותר אך עדיין אין יכול לתופסו בחד שחיא. ד. במינו ניצוד ותפסו למקום גדול שאין יכול לתופסו בחד שחיא והשאר הדלת פתוחה. ה. בע"ח חולה ואין יכול לזוז ממקומו.

תשובה: א. עובר על איסור תורה, כמבואר במשנ"ב סק"ד. ב. איסור דרבנן, כמבואר בסוגיה בגמ' ביצה כד. ושבת קו: ושו"ע ס"א. ג. כתב הגרשז"א שמותר לגמרי כי לא מועיל כלום [שש"כ כז, קטן]. ד. ספק של הבאור הלכה ס"א האם עובר על איסור דרבנן או שמותר לגמרי. ה. פסק המשנ"ב סק"ט שיש בזה איסור דרבנן.

7. א. משנה קו: "ישב הראשון על הפתח ומילאהו, ובא השני וישב בצידו, אף על פי שעמד הראשון והלך לו - הראשון חייב, והשני פטור. הא למה זה דומה - לנועל את ביתו לשומרו, ונמצא צבי שמור בתוכו". כתוב פירושי הראשונים למשנה זו [רשב"א, ר"ן]. ב. לפי פירושים אלו, מה הדין בלכוד נחשים שאחר שלוכדם מוכרם לצורך רפואה, ועל הלכידה מקבל 200 שו, ועל המכירה מקבל 800 שו, האם מותר לו ללכוד נחש בשבת.

תשובה: הרשב"א חידש שכוונת המשנה להתיר לצוד צבי כאשר מתכוון לדבר אחר כגון לנעול את ביתו לשומרו, והוסיף הרשב"א שיש להתיר אפ"ל במתכוון לצידת הצבי היות ומתכוון גם להיתר שרי. והר"ן נחלק עליו שבאופן זה יש לאסור משום פס"ר, ואף במקום שלא מתכוון לצידת הצבי יש לאסור משום פס"ר וכל מה שהתיר הירושלמי להעלות תינוק עם דגים מהים במצודה שאני התם שעושה כן להציל התינוק והתירו משום פיקו"נ כוונה לאיסור והיתר ביחד. ולכן ביאר כוונת המשנה, שאם הצבי כבר ניצוד יכול לנעול הדלת במפתח ולא נחשב שהוסיף צידה על צידתו. ולפ"ז יש לדון בחלק ה'ב', שהנה לצוד נחש כדי שלא ינשכנו מותר, וק"ו שאם הוא נחש הממית ומסוכן מותר אף להורגו כמבואר בסעיף י'. אלא שיש להבחין בג' מצבים. א. צד שלא יזיק- מלאכה שאין צריכה לגופה. ב. צד שלא יזיק וגם כדי להנות ממנו- הוי כוונה להיתר ואיסור באותו מעשה. ג. מתכוון רק כדי להנות ממנו, ודרך אגב יוצא תועלת שלא יזיק. וכעת נפרט הדין במצבים הנ"ל:

א. באופן הראשון ודאי שרי כמבואר בשו"ע ס"ז וס"י. ב. ובאופן השני אם הנחש הורג ויש פיקו"נ יש להתיר בין ע"פ הרשב"א ובין ע"פ הר"ן וכפי שהתיר הירושלמי לצוד דגים ע"י שמעלה תינוק הגם שמתכוון לשניהם משום פיקו"נ התירו. אך יש לדעת שהמשנ"ב סי' שכח סקל"ח פסק להחמיר בזה היות ויש ראשונים המתירים רק כשאין מתכוון למלאכת האיסור אלא רק למלאכת ההיתר והיות שהוא פקיו"נ שרי אף שהוא פס"ר אך בתנאי שלא יתכוון [ועיי"ש שעה"צ אות יז]. ג. באופן השלישי כתב הבאור הלכה בס"ז [ד"ה 'הצד'] לאסור, היות ומכוון רק לצורך האיסור אף שעיי"ז נגרם מעשה המותר דהיינו שהורג הנחשים הממתיים. וכעת נחזי אנן במקרה דידן, לכאורה יש לדמות מקרה זה לאופן השלישי כי עיקר כוונתו של הצד לצורך דבר האסור דהיינו לרפואה, משום שעל זה מקבל את עיקר הסכום. אך מצד שני יש לדמותו לאופן השני כי סו"ס מתכוון גם להיתר ולא רק לאיסור כי גם עליו מקבל כסף ולכן נראה שיש להתיר לאדם זה לצוד את הנחש בשבת¹. ועדיין יש לדון לאיסור, דהכא עושה רק פעולת צידה אלא שבזה יש לו ב' תוצאות ולכן חמיר טפי מה שאין כן במקרה שדיבר בו הרשב"א שסוגר דלת וסגירת הדלת היא ב' פעולות- בזה התיר כאשר פעולה אחת היא היתר.

8. שמונה שרצים ושאר שרצים, מה דין החובל בהם ולא יצא דם, ומדוע. ומה הדין כשיצא הדם באופנים הבאים, א. חבל בהם כדי להשקיט רוגזו. ב. צריך לדמם עבור כלבו. ומדוע. תשובה: שמונה שרצים החובל בהם חייב משום שיש להם עור ונצרר הדם תחת העור ושוב ולא חוזר למקומו אבל שאר שרצים שאין להם עור אם היה חובל בהם היה יוצא הדם לחוץ כי אין לו מקום להצרר. והטעם שחייב משום נטילת נשמה לדעת רוב הראשונים, ולדעת הרמב"ם משום מפרק ולדעת י"א ברש"י משום צובע. ונפק"מ לענין שיעור הדם הצריך לצאת, שנטילת נשמה במשהו, וצביעה כשיעור צביעה ודישה כשיעור גרוגרת. עוד נפק"מ שלדעת הרמב"ם משום דש כל זמן שלא צריך לדם הוי בכלל מלאכה שאין צריך לגופה. ואם יצא הדם כשחובל בו להשקיט רוגזו, בגמ' קה: מבואר שהוי מקלקל וכן הוי מלאכה שאין צריך לגופה. אמנם הרמב"ם פסק לחייב בזה משום שסובר שאין בזה מקלקל ולשיטתו מחייב משום מלאכה שאצל"ג. וכשצריך לדם עבור כלבו הוי תיקון וכן הוי צריך לגופה כמבואר בתוס' קו. וכן פסק הבאור הלכה ס"ח.

---

¹ ויש לי בזה מקום להסתפק לדעת הרמב"ם שפוסק כר' יהודה שמלאכה שאצל"ג חייב, ובכל זאת מתיר לצוד ולהרוג נחשים כשהורגים. אפשר שיתיר גם להרוג לצורך שימוש בעור הנחש כי לר' יהודה אין חילוק בין מלאכה הצריכה לגופה למלאכה שאינה צריכה לגופה וכפי שמתיר באינה צריכה לגופה כך יתיר בצריכה לגופה וא"כ יהיה מותר לשיטתו גם באופן הג' לדעתו.